

BONASTRE

Poble del Baix Penedès.

PRON. MOD. Recordo *bónastræ* oït allí, a la família de Mn. Senabre (1955).

DOC. ANT.: princ. S. XI: «ipsum estret de *Alastro*» (*Cart. St. Cugat* núm. 432), i *Alastre*, citats entre Albinyana i NLL menors del te. de Salamó (*Ll. Blanc de Santes Creus*, núm. 8), identificació confirmada per Gallofré, en la seva monografia sobre *Salamó* (p. 30); 1178: «dominicatura de *Meschitellis*, in loco vocato *Alastre*» (*Cart. St. Cugat* III, 268: *Mesquidelles* és un paratge del te. d'Albinyana, poble del qual Bonastre dista només 5 k.); 1202: *Alastro* citat junt amb *Albinyana* (*Cart. id. III*, 365). El distingit historiador i cartòleg Mn. Josep Senabre (fill i resident de Bonastre) el 1954 em comunicà que en un doc. més tardà havia llegit: «*Bonastre*, que abans se'n deia *Allastre*».

Des del S. XII el nom apareix ja en la forma moderna. En un doc. del S. XII: «G. de *Bonastro*» (*Cart. Poblet* 128); 1200: Guillem de *Bonastre*, procurador de la Reina Sanxa, mare de Pere el Catòlic (*BABL* III, 246); 1206: Guillelmi de *Bonoastro* (*Cart. Poblet* 210); 1281: Petrus de *Bonastre* (*Reglà, Lucha por Aran*, S. XIII, p. 8); 1359: *Bonastre* (*CoDoACA* XII, 30); Guillem i Ramon de *Bonastre* firmen docs. de c. 1171 i 1190, del *Liber Feudorum*. 1280: Petrus de *Bonastre* (*Font Rius, C.d.p.*, § 343). *Bonastre* és també com es llegeix, moltes vegades, en un capbreu de 1562 que em mostraren en el poble, guardat a la llar de Mn. Senabre.

Ell mateix em deia que el nom antic és *Allastre* i que el creu provinent d'OLEASTER 'ullastre'. Tot sospesat m'inclino a acceptar aquesta teoria d'un savi historiador que en devia haver recollit altres proves encara, de diverses menes, ell que havia manejat tanta documentació local del seu lloc nadiu i residencial.

En veig una confirmació en un antic homònim *Bonastre* que havia existit en el Vallès: El «collem *Boni Astri*» figura en un doc. de 1064 (*BABL* VII, 503), citat junt amb *Gayà*, *Terrassa* i altres noms que em permeten situar-lo, damunt al NE. del poble d'Ullastrell, com afrontació N. de la «parrochia Oleastrelli». Ara bé *Ullastrell* és un deriv. d'OLEASTER 'ullastre' (probablement del col·lectiu OLEASTRETÛLUM): es comprèn, doncs, que també aquest *Bonastre* ha recobert un antic *Ollastre* o *Allastre*, semblant, per un procés semblant al del poble del Baix Penedès.

D'altra banda aquesta aparició pariona de Bonastre (< *Ullastre*) amb Ullastrell es repetia en el nom del Baix Penedès, car un «podium *Ullgastrel*» o sigui *Puig d'Ullastrell* apareix en un doc. de 1066, situat en aquest text; en altres prop d'Altafulla i Tamarit (*Font Rius, C.d.p.*, § 29 i pp. 682, 683 i 745). Ara bé Bonastre és a 10 k. d'Altafulla.

El procés degué ser que *L'Ollastre*, segmentat per alguns com *lo llastre* (el que esdevingué amb el nom del riu *Llastres* del Coll de Balaguer) fou després canviat en *la-llastra* (a causa de la term. aparentment fem-

nina en la pronúncia del cat. or.); mentre que d'altres dirien *lastre* en temps en què la llengua (almenys l'idioma escrit) vacil·lava entre *lana/llana*, *luna/lluna*. D'ací la forma *Alastre*, que els veïns malèvols, canviaven en *Malastre* (de fet crec recordar que també trobàvem aquesta forma en docs. si bé no retrobo la nota). Cosa intolerable per als interessats, que, per evitar el mal averany ho canviaren en *Bon-astre*. És el fet paral·lel als canvis de *Malpàs* en *Bonpàs* (veg. supra aquest article) MALAKIA > *bonassa* (> *bonança* veg. *DECat* II, 82-83, i *DECH*), *Culsec* > *Capsec* etc. El canvi de *Ol-* en *Al-* es repeteix en altres casos com el del riu *Ollastres* > a *Llastres*; *unicorn*, dissim. en *olicorn* > mall. *alicorn*, OLLA FRACTA > *Olafreita* > *Alafreita* (> *La Freita*).

Aquest procés el precipitaren els cavallers de *Bonastre*, que com hem vist més amunt és en llur nom on apareixen les primeres dades del nom «regenerat». Ja sabem que els cavallers guerrers i caçadors eren els que més temien el mal averany: recordem el cavaller bescantat per Ramon Llull en *Blanquerna* (Cf. *DECat* I, 514). Ignorem (donat el sistema gràfic de l'època) si la grafia *Alastro*, *-tre* dels quatre docs. més antics, amb *l* simple, significa *l* o *l*. A la por del mal averany pogué contribuir també la prolongació de la resistència dels moros en aquesta zona, on hi quedà testimoni de la intensa vida musulmana, en el nom de *Mesquidelles* (supra, a prop. del doc. de 1178); i en els altres que he aplegat a l'article *Bonany*.

Si sabéssim més del nom de *Bonastre*, prop d'Ax-les-Thermes (Alt Arieja) podríem decidir si aquí s'ha repetit l'exposat procés eufemístic (agreujat encara amb una *c* intencional?) o si és un nom inconnex.

Bonat, V. *Boronat* *Bonau*, V. *Bonarigues* *Bondia*, V. *Bon-* adj. *Bonell*, *Bonella*, V. *Bona* àr. *Les Boneres*, V. *Bonner* *Bones*, V. *Bona* pre-rom. *Bonesindo*, *-esend*, V. *BON*- NP germ. *Bonesma*, *-néssemo*, V. *Bon-* adj. i *Benisme* *Boneshores*, V. *BON*- adj.

BONESTARRE

Poblet de l'alt Pallars, vall de Cardós, agr. a *Estaon*. PRON. MOD.: *bonestàre*, 1920 (a Tírvia), id. 1931 (Alcoletge), id. 1933 (Farrera), id. 1934 (a Estaon, Tavascan i Esterri de Cardós (xx, 78; **xxi**, 48; **xxiv**, 54; xviii, 89); *Bonastarri* a Sopeira (Oliva, *Congr. I. Cat.*, 431); *Bonastarre* Nomenclàtor de la Mancomunitat.

DOC. ANT. *Bonestarre*, doc. indatat de poc després de l'any 1100; i en un altre d'un poc posterior, datat de 1109, sig. aquell pel comte Artald de Pallars i la Comtessa Ellosa (i aquest, només per la Comtessa), donant a les esglésies de Gerri, Salàs i Tremp, terres a Surb, Burgal, Escaló, Auaise (lleg. *Anaue*), Unarre, Ribera i *Bonestarre*; † 1120 *Bonestarre* (Valls Tab., *Aneu*, 289); id. 1257-69 (PPujol, *Docs. Vg. Urgell*, 23.3); en dos docs., diferents, de l'a. 1281, en l'un CCandi ha llegit *Benestarre* i en l'altre *Benes-*